

Tekst 2.

„Nowa powieść Grocholi jeszcze bardziej ckliwa i schematyczna”

Grochola poszła na swoje. Nową powieść wydała we własnym wydawnictwie. I co, przełom? Zmiana głosu? Knebel zdjęty? Nic z tych rzeczy. A nawet gorzej. Nowa powieść jednej z najpopularniejszych autorek opowiada o tym co zawsze, czyli że „w życiu liczy się tylko miłość”, tyle że w stylu isticie telenowelowym. Coś jakby program komputerowy pomieszał najbardziej łzawe wątki z „Na dobre i na złe” i innych telenowel. Mamy więc grupę przyjaciół: małżeństwo na skraju załamania, samotne kobiety i samotnych mężczyzn. Myślą, a jakże, nieustannie o jednym: zakochać się czy nie zakochać? Co się zdarzy? Wiadomo. Wszyscy znajdą swoją połówkę, niektórzy nawet w deszczu na ulicy, bo tak jest, przyznacie, romantycznie. Oczywiście, są i choroby, i kłopoty skrzętnie ukrywane przed przyjaciółmi. I wzajemne poświęcenie i pomoc. Świat jest okropny, zdaje się mówić Grochola, a więc trzeba go osłodzić, pokazać miłość od pierwszego wejrzenia i ludzkie ciepło. Ludzie to lubią. Tyle że słodycz w nadmiarze mdli, schematyczność nudzi, a dyskusje przyjaciół przy winie o naprawie świata rażą infantylizmem. I właściwie po co czytać, skoro wszystko jest jasne od pierwszej strony? Postacie są narysowane tak grubą kreską, że można zatęsknić za Judytą, bohaterką poprzedniego cyklu Grocholi. Nie mówiąc o bohaterce debiutanckiej, całkiem niezłej powieści „Prze-gryźć dżdżownicę”. Ćma przy dżdżownicy to już osobowość w zaniku.

Justyna Sobolewska, *O książce Katarzyny Grocholi „Osobowość ćmy”, „Przekrój”, nr 18/312*

4. Do jakiej formy wypowiedzi zaliczysz powyższy tekst?

.....

5. Wypisz z tekstu dwa przymiotniki oceniające powieść Grocholi.

.....

6. Jakie zarzuty wobec powieści Grocholi wysuwa autorka tekstu?

.....

7. Co świadczy o subiektywizmie wypowiedzi Sobolewskiej?

.....

8. Korzystając z tekstu, podaj po dwa przykłady:

a) informacji –

b) opinii –

c) ocen –

Odpowiedź

1. Np. tekst popularnonaukowy ma logiczną i przejrzystą kompozycję, jest jednoznaczny, ścisły, podane w nim informacje są precyzyjne i zrozumiałe dla każdego odbiorcy.
2. Np. w obrębie gniazda pszczoły utrzymują stale określoną temperaturę i wilgotność; miód ma wysoką wartość kaloryczną.
3. Nic dziwnego.
4. Tekst jest przykładem recenzji.
5. Ckliwa, schematyczna.
6. Np. powieść jest nudna, schematyczna, infantylna, wszystko można przewidzieć, bohaterowie nie są oryginalni.
7. Np. wypowiedzi w 1. os. liczby pojedynczej, pisanie o własnych odczuciach, podawanie własnych sądów, zwrot do odbiorcy.
8. a) np. recenzowana powieść Grocholi została wydana w jej wydawnictwie; Grochola jest jedną z najpopularniejszych autorek; Grochola debiutowała powieścią „Przegryźć dżdżownicę”; b) np. Grochola opowiada w stylu telenowelowym; dyskusje bohaterów rażą infantylizmem; postacie są narysowane grubą kreską; c) np. powieść Grocholi jest ckliwa i schematyczna; niezła powieść debiutancka.

Tekst 4.

Gromadę dziś się pochwali,
Pochwali się zbiegowisko
I miasto.
Na rynkach się stosy zapali
I buchnie wielkie ognisko
I tłum na ulice wylegnie
Z kątów wypełźnie, z nor wybiegnie
Świętować wiosnę w mieście
Świętować jurne święto.
I Ciebie się pochwali,
Brzuchu o biodrach szerokich,
Niewiasto!
Zachybotą! Buchnęło i płynie
Szurgają nóżki, kołyszą się biodra,
Gwar, gwar, gwar, chichoty,

Gwar, gwar, gwar, piski,
Wyglancowane dowcipkują pyski,
Wyległo miliard pstrokatej hołoty,
Szurgają nóżki, kołyszą się biodra,
Szur, szur, szur, gwar, gwar, gwar,
Suną tysiące rozwydrzonych par,
A dalej! A dalej! A dalej!
W ciemne zieleńce, do alej,
Na ławce, psiekrwie, na trawce,
Naróbcie Polsce bachorów,
Wijcie się, psiekrwie, wijcie,
W szynkach narożnych pijcie,
Rozrzucicie więcej „kawalerskich chorób”!
A!! będą później ze wstydu się wiły
Dziewki fabryczne, brzuchate kobyły,
Krzywych pędraków sromne nosicielki! (...)

Julian Tuwim, *Wiosna*, fragm.

5. Rozpoznaj i nazwij styl właściwy dla określonego prądu literackiego.

.....

6. Zacytuj fragment potwierdzający powyższy wybór.

.....

Odpowiedź

5. Styl skamandrytów/awangardy.

6. Np. Na ławce, psiekrwie, na trawce,
Naróbcie Polsce bachorów,
Wijcie się, psiekrwie, wijcie,
W szynkach narożnych pijcie,
Rozrzucicie więcej „kawalerskich chorób”!

4. Z podanymi wyrazami ułóż zdania. Możesz użyć synonimicznego znaczenia podanego wyrazu.

wyraz	zdanie
adaptować	
adoptować	
status	
statut	
efektowny	
efektywny	
predestynacja	
predyspozycja	

Odpowiedź

wyraz	zdanie (np.)
adaptować	On potrafi przystosować się do każdej sytuacji.
adoptować	Sąsiedzi adoptowali maleńkiego chłopczyka.
status	Pozycja społeczna tego człowieka jest dość wysoka.
statut	Odpowiedni akt prawny reguluje kwestie finansów.
efektowny	Jej występ był bardzo efektowny.
efektywny	Działalność społeczna Owsiaaka jest efektywna.
predestynacja	Wierzymy w przeznaczenie.
predyspozycja	Mam wrodzone zdolności do rządzenia grupą.

Tekst 1.

– *Która godzina?* – Tak, jestem szczęśliwa,
i brak mi tylko dzwoneczka u szyi,
który by brzęczał nad tobą, gdy śpisz.
– *Więc nie słyszałaś burzy? Murem targnął wiatr,
wieża ziewnęła jak lew, wielką bramą
na skrzypiących zawiasach.* – Jak to, zapomniałeś?
Miałam na sobie zwykłą szarą suknię
spinaną na ramieniu. – *I natychmiast potem*

niebo pękło w stubłysku. – Jakże mogłam wejść,
 przecież nie byłeś sam. – Ujrzałem nagle
 kolory sprzed istnienia wzroku. – Szkoda,
 że nie możesz mi przyrzec. – Masz słuszność,
 widocznie to był sen. – Dlaczego kłamiesz,
 dlaczego mówisz do mnie jej imieniem,
 kochasz ją jeszcze? O tak, chciałbym,
 żebyś została ze mną. – Nie mam żalu,
 powinnam była domyślić się tego.
 – Wciąż myślisz o nim? – Ależ ja nie płaczę.
 – I to już wszystko? – Nikogo jak ciebie.
 – Przynajmniej jesteś szczerą. – Bądź spokojny,
 wyjadę z tego miasta. – Bądź spokojna,
 odejdę stąd. – Masz takie piękne ręce.
 – To stare dzieje, ostrze przeszło
 nie naruszając kości. – Nie ma za co,
 mój drogi, nie ma za co. – Nie wiem
 i nie chcę wiedzieć, która to godzina.

Wisława Szymborska, *Na wieży Babel*,

[w:] *Widok z ziarnkiem piasku. 102 wiersze*, Wyd. a5, Poznań 1996, s. 28

1. Które elementy aktu komunikacji nie zostały uwzględnione w utworze Szymborskiej?

2. Dlaczego poetka przeniosła swoich rozmówców na wieżę Babel?

3. Przepisz fragment utworu, w którym porozumienie między rozmówcami wydaje się najbliższe.

Odpowiedź

1. Nie uwzględniono kontekstu i kontaktu komunikatu.
2. Bohaterowie, mimo że mówią tym samym językiem, nie rozumieją się. Na biblijnej wieży Babel ludzie również nie potrafili się porozumieć i dokończyć rozpoczętego dzieła budowy wieży.
3. Bądź spokojny, wyjadę z tego miasta. – Bądź spokojna, odejdę stąd.

Wskazówki

Język jest narzędziem komunikacji i służy porozumiewaniu się ludzi. Pełny akt językowej komunikacji zawiera następujące elementy:

- nadawcę – osoba, która nadaje komunikat; może to być pojedyncza osoba, grupa ludzi lub instytucja,
- odbiorcę – osoba, która odbiera komunikat,
- kontakt – relacja między nadawcą a odbiorcą,
- kod – system znaków (język), którymi posługują się nadawca i odbiorca,
- komunikat – przekaz kierowany przez nadawcę do odbiorcy,
- kontekst – elementy rzeczywistości pozajęzykowej, do której odnosi się komunikat.

Na podstawie podręcznika do języka polskiego dla kl. I, Wyd. Operon

Tekst 1.

Wanda Wiłkomirska (...) w wywiadzie na temat swej pracy w jury Konkursu Wieniawskiego stwierdziła: „Andrzej Kulka mówił o nerwach. Istotnie konkurs w pewnym sensie potwierdza, czy człowiek nadaje się do zawodu, czy nie. Jeżeli mimo napiętych nerwów ma talent, to gotowa jestem przymknąć ucho na jakąś okazjonalną pomyłkę, byleby spowodował, że choć przez minutę się zaśluchałam”.

Na podst. Stanisław Bąba, *Innowacja a błąd frazeologiczny*, fragm.

4. Z fragmentu wypowiedzi Wandy Wiłkomirskiej:

- a) wypisz innowacyjny frazeologizm
 - b) napisz, jak brzmi pierwowzór zastosowanego przez Wiłkomirską frazeologizmu
 - c) udowodnij zasadność jego użycia
- a)
 - b)
 - c)

Odpowiedź

4. a) przymknąć ucho;
b) przymknąć na coś oko;
c) jury konkursu muzycznego uchem śledzi grę uczestników, więc tolerancja i wyrozumiałość co do ewentualnych pomyłek w grze dotyczy nie „przymknięcia oka”, ale „przymknięcia ucha”. Użycie tego innowacyjnego frazeologizmu jest więc jak najbardziej zasadne.

Temat 4. Na podstawie podanych fragmentów oraz znajomości treści książki Gustawa Herlinga-Grudzińskiego „Inny świat” omów kreacje bohaterów w świecie „odwróconego dekalogu”.

Na pomoście przed kuchnią ustawiały się trzy kolejki, odpowiadające w skrócie podziałowi społecznemu proletariatu obozowego. Przed oknem z napisem „trzeci kocioł” stawali najlepiej ubrani i najlepiej wyglądający więźniowie – stachanowcy, których dzienna wydajność pracy sięgała lub przekraczała 125% normy; ich poranny posiłek składał się z dużej łyżki gęstej kaszy i kawałka solonej „treski” lub śledzia. Drugi kocioł otrzymywali więźniowie z dzienną wydajnością 100% normy – również łyżkę kaszy, ale bez ryby. (...)

Najstraszniejszy widok przedstawiał ogonek do pierwszego kotła; długi szereg nędzarzy w podartych łachmanach, obwiązanych sznurkami łapciach i wyświechtanych czapkach uszankach czekał na swoją łyżkę najrzadszej kaszy. Twarze mieli skurczone z bólu i wysuszone jak pergamin, oczy zaropiałe, szeroko rozwarte głodem i nieprzytomnie rozbiegane, dłonie kurczowo zaciśnięte na kociołkach, jak gdyby druczane rączki przymarzły już na zawsze do zeszywniałych palców. Ślaniając się z wycieńczenia na cienkich nogach, cisnęli się niecierpliwie do okna, domagali się błagalnym głosem dolewki, zaglądali do blaszanek więźniów, którzy odchodzili ze śniadaniem od drugiego i trzeciego kotła.

(...) Praca w lesie należała do najcięższych głównie na skutek warunków, w jakich się odbywała. Odległość z „lesopowału”¹ do obozu wynosiła średnio około sześciu kilometrów w jedną stronę, więźniowie pracowali cały dzień pod gołym niebem, po pas zanurzeni w śniegu, przemoczeni do nitki, głodni i nieludzko zmęczeni. Nie spotkałem w obozie więźniów, którzy by pracowali w lesie dłużej niż dwa lata.

¹ lesopował – las; miejsce pracy więźniów.

Na ogół już po roku odchodzili z nieuleczalną wadą serca do brygad zatrudnionych przy nieco lżejszej pracy, a stamtąd na śmiertelną „emeryturę” do Trupiarni².

(...) Wieczorem barak, opustoszały w kilku zaledwie miejscach, przedstawiał osobliwy widok. Na niektórych pryczach więźniowie leżeli bez ruchu, zdjąwszy tylko buty, i wpatrywali się bezmyślnie w swoich sąsiadów z przeciwka, oszczędzając sobie najmniejszego nawet poruszenia ręką lub nogą; na innych tworzyły się małe grupki rozmawiających w beładnych pozycjach półleżących i one to nadawały barakowi charakter szpitala, gdzie nawet w godzinach wolnych od zabiegów lekarskich mówi się tylko bardzo przyciszonym szeptem.

(...) Pamiętam, jak pierwszego wieczoru po przyjeździe do obozu wróciłem jeszcze na chwilę z ambulatorium do baraku i przystanąłem zdumiony wyrazem twarzy starca, który siedział przy piecyku do połowy rozebrany i żelaznym prętem grzebał w ognisku. Jego pomarszczone, zwiotczałe policzki opadały niemal na wyliniałą miotełkę brody, odsłaniając ogromne, rozjarzone oczy szaleńca. Nie potrafię już dziś dokładnie powiedzieć, jaki był ich wyraz, ale teraz nawet nie mogę się obronić przed uczuciem, że patrzyłem w oczy człowieka martwego za życia, człowieka, który wie, że umarł już dawno, choć jego wyschnięte serce tłucze się jeszcze ciągle w pustym worku ciała. Była w nich nie rozpacz zbliżającej się śmierci, ale beznadziejność trwającego na przekór wszystkiemu życia. Dobrze jest mówić o nadziei tym, którzy oczekują czegoś od przyszłości; ale jak natchnąć nią człowieka zbyt słabego, aby położyć kres swoim cierpieniom własną ręką?

Gustaw Herling-Grudziński³, *Inny świat*

Odpowiedź

Temat 4. (25 pkt.)

1. Rozpoznanie wstępne (0–3 pkt.)
 - a) opisywane miejsce to sowiecki obóz pracy,
 - b) narrator jest świadkiem i uczestnikiem wydarzeń,
 - c) utwór stanowi przykład literatury faktu, rodzaj autobiografii,
 - d) relacje pisane z pewnej perspektywy czasowej.

² Trupiarnia – barak, w którym umieszczano więźniów niezdolnych do pracy.

³ Gustaw Herling-Grudziński, 1919–2000, pisarz, krytyk literacki; „Inny świat” to wspomnienia autora z pobytu w sowieckich obozach pracy w latach 1940–1944. Autor opisuje tu więzienia (Witebsk, Leningrad, Wołogda) i obóz pod Archangielskiem.

2. Realia obozowego życia (0–8 pkt.)

- a) świat „odwróconego dekalogu” to świat, w którym nie obowiązują żadne normy i zasady moralne,
- b) zabójczy syberyjski klimat,
- c) wszechobecny głód,
- d) o ilości otrzymanego jedzenia decydują wypracowane normy,
- e) racje żywieniowe są racjami głodowymi,
- f) wygląd więźniów: łachmany, łańcuchy obwiązane sznurkami,
- g) praca w lesie jest sposobem wykańczania więźniów,
- h) długa, wyczerpująca droga do pracy i z powrotem, którą pokonuje się na piechotę,
- i) praca trwająca cały dzień,
- j) nieludzkie warunki (głód, zimno, zmęczenie),
- k) więźniowie pracujący w lesie albo wkrótce umierali, albo dogorywali w Trupiarni.

3. Postawy więźniów (0–8 pkt.)

- a) byli upokarzani, upodleni,
- b) przywołanie pojęcia: człowiek złagrowany,
- c) wyjaśnienie pojęcia: człowiek złagrowany,
- d) zobojętnienie,
- e) utrata nadziei,
- f) poczucie bezsilności,
- g) wycieńczenie fizyczne: twarze skurczone z bólu, oczy rozbiegane,
- h) doprowadzenie do stanu upodlenia: błaganie o dodatkową porcję, zagładanie do blaszanek innych więźniów,
- i) niechęć do życia,
- j) strach nie przed śmiercią, ale przed życiem,
- k) stan całkowitej rezygnacji, poddania się z powodu konieczności życia w tych warunkach,
- l) niemożność odebrania sobie życia, jako kolejny powód rezygnacji, pustki.

4. Odwołanie do treści lektury (0–3 pkt.)

- a) podanie dowolnego przykładu dotyczącego różnych postaw więźniów,
- b) wyjaśnienie, jakim miejscem jest Trupiarnia,
- c) przywołanie przykładu wybranego bohatera (wystarczy jedno nazwisko),
- d) przywołanie innych realiów obozowego życia (wystarczy jeden przykład).

5. Wnioski, podsumowanie (0–3 pkt.)

- a) wskazanie na okrucieństwo, bezdusność i bezwzględność panujące w rosyjskich obozach pracy,
- b) odwołanie do systemu totalitarnego,
- c) wskazanie na człowieka, który został uprzedmiotowiony przez system,
- d) zwrócenie uwagi na człowieka, który został poddany procesowi odczłowieczenia.